

JÓZEF WILK SDB
Lublin

POSŁUGA WYCHOWAWCZA SALEZJANÓW WOBEC WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY (w świetle uchwał 23 Kapituły Generalnej)

Do truizmów należy już twierdzenie, że wychowanie młodzieży jest zadaniem niezwyklej wagi. Niemniej wypada – wydaje mi się – przytoczyć tu opinię papieża, którą odnajdujemy w liście do salezjanów – uczestników 23 KG „[...] Nadzieja na lepszy, chrześcijański świat wiąże się z młodym pokoleniem; musi ono jednak otrzymać stosowną pomoc wychowawczą, inspirowaną Ewangelią”¹

Salezjanie kierowani światłem i mocą charyzmatu swego założyciela, odczytują to jako swoiste wezwanie do nieustannego odnawiania swego posłannictwa przez uwyrażnianie opcji młodzieżowej zgromadzenia, weryfikowanie i uwspółcześnianie swej metodologii wychowawczej, swoich dzieł i struktur. Tak uczyniła 23 KG (w 1990 r.). Materiały tam wypracowane, podjęte uchwały, a przede wszystkim dokument końcowy: „**Wychowanie młodzieży do wiary: dzisiejsze zadanie i wyzwanie dla wspólnoty salezjańskiej**”², są wyrazem odnowionej świadomości wychowawczej, kompetencji i integralnego podejścia. To, co ważne w dziedzictwie z przeszłości, łączy się tu harmonijnie z tym, co wydaje się nowe i konieczne na czas dzisiejszy; inspiracja religijna i religijne cele wychowania zharmonizowane zostały z wymogami ludzkiego rozwoju, a tradycja wychowawcza naświetlona nowoczesnymi zdobyczami nauk pedagogicznych. W całości jest to głęboki i poważny program wychowawczy u schyłku XX wieku.

---

¹ *Messaggio di S.S. Giovanni Paolo II per l'inizio del Capitolo Generale XXIII. W: Educare i giovani alla fede. Documenti Capitolari. Roma 1990 s. 169.*

² *Educare i giovani alla fede. Conpito e sfida per la communita salesiana oggi. Tłum. polskie: 23 Kapituła Generalna. Kraków 1990.*

Analizującym ten program rzucają się w oczy trzy jego ważne elementy: wierność dziedzictwu założyciela, wierność młodzieży naszych czasów, globalność propozycji wychowawczej.

I. WIERNOŚĆ DZIEDZICTWU

Problemu wychowania nie rozważa się w pustej przestrzeni. Jest to sprawa koncepcji, założeń czy wręcz ideologii. Dla salezjanów punktem odniesienia, źródłem i kryterium jest charyzmatyczne dziedzictwo pozostawione przez św. Jana Bosko – nazwanego przez Kościół wymownym i niespotykanym tytułem: „Ojciec i Nauczyciel młodzieży”. Na dziedzictwo to składa się wiele różnorodnych elementów, które niekiedy dopiero z perspektywy lat dają się właściwie odczytać; ujawniają wtedy niespodziewanie ogrom swego bogactwa i okazują się niezwykle aktualne.

1. Na pierwszym miejscu należy wymienić *s t y l ż y c i a i d z i a ł a n i a* samego założyciela, co z natury bywa i być powinno inspiracją dla jego następców nie przez powielanie konkretów, lecz przez przejęcie ducha. Wyznam, że trudno w pobieżnym opisie zawrzeć niezwykle bogate życie ks. Bosko, które było jednym wielkim doświadczeniem wychowawczym. Hasłem i streszczeniem tego życia były słowa świętego: „[...] wystarczy, że jesteście młodzi, abym was bardzo kochał”³. Ich konsekwencją była niezwykle dynamiczna działalność pastoralna, wyrażana słowem, pismem, zakładanymi przez niego instytucjami, podróżami, przede wszystkim zaś *o b e c n o ś c i ą* wśród młodzieży; obecnością bardzo uważną, ojcowską i troskliwą, adekwatną do potrzeb młodzieży tamtego czasu, obecnością, która – jak pisze Ojciec św. Jan Paweł II w liście na 100-lecie śmierci wielkiego wychowawcy – „[...] skupiając się na osobach, pozwalała im w tej ojcowskiej miłości dostrzec znaki miłości wyższej”⁴.

2. Za ważny element spuścizny należy uznać *p i s m a* pozostawione przez ks. Bosko. Bardzo skromna jest – patrząc z pozycji ilościowego traktowania – dokumentacja naukowa własnego działania i swych założeń wychowawczych, pozostawiona przez tego człowieka. Nieliczne są stronicy, w których sam opisał swój system wychowawczy, zwany prewencyjnym, ale przecież wielkie sprawy nie ilością słów się mierzy. Pozostawione słowa nabierają pełnego znaczenia

³ *Il Giovane Provveduto* (książka do nabożeństwa dla młodzieży napisana przez ks. Bosko). Torino 1847 s. 7.

⁴ „*Iuvenum Patris*” *List Ojca Świętego Jana Pawła II w setną rocznicę śmierci św. Jana Bosko* (dalej cyt.: IP). Rzym 1988 s. 8.

jedynie w kontekście całego bogatego i długiego doświadczenia, które zdobył, żyjąc wśród młodzieży. Nie tworzył teorii dla samej teorii, ale doświadczenie przełożył w s ł o w a – k l u c z e, bez zbytecznego wielomówności i pożyteoretyka.

Centrum tego doświadczenia jest pasterska m i ł o ś ć na wzór Dobrego Pasterza, o której tak mówi: „[...] Praktyka Systemu Prewencyjnego opiera się bez reszty na słowach św. Pawła: Miłość łaskawa jest, cierpliwa jest, wszystko znosi, wszystko przetrzyma”⁵

Z tej perspektywy każdy młody człowiek wart jest tej szczególnej miłości („wystarczy, że jesteście młodzi, abym was kochał”), miłości wyzwalającej ku pełni człowieczeństwa objawionego w Chrystusie, bez względu na stan i sytuację, w jakiej się ów młody człowiek znajduje. Owszem – najbardziej godnym tej miłości jest ten najbardziej cierpiący i doświadczony. Z tej perspektywy, z perspektywy tej miłości ważne są wszystkie potrzeby młodego człowieka. Stąd owa miłość urasta zarazem do rangi fundamentalnej metodologii wychowawczej.

3. Analizując życie i twórczość jakiegoś wychowawcy poszukujemy także z reguły jakichś i s t o t n y c h p r z e s ł a ń i d e o l o g i c z n y c h, z a ł o ż e ń s y s t e m o w y c h, p o j ę ć k l u c z o w y c h, które precyzowałyby i streszczały całokształt wizji wychowawczej. Ks. Bosko, budując system prewencyjny na podstawie swego życia i zasady miłości pasterskiej, intuicyjnie i genialnie wprost wyczuł, że należy stworzyć system wychowania integralnego, poprzez który młody człowiek otrzyma pomoc w rozwoju naturalnym, kulturowym i duchowym. Stąd wywodzi się słynny trójmian założeń systemu prewencyjnego: rozum, religia i miłość.

a) *Rozum*

Rozum – to uwyrażnienie i streszczenie autentycznej wizji chrześcijańskiego humanizmu, tego, który odnajdziemy po stu latach w encyklice *Redemptor hominis* w tym kapitalnym zdaniu: „człowiek jest drogą Kościoła”⁶. Godność osoby, wartość płci, ludzkiej natury, sumienia, kultury, życia społecznego i rodzinnego, obywatelskiego i politycznego – oto zespół wartości, które stanowią treść salezjańskiego programu wychowawczego. Rozum według św. Jana Bosko oznacza także specyficzną historyczność wychowania, przystawalność wręcz do ludzkich i historycznych uwarunkowań jednostki. Na dziś oznacza to – jak pisze papież we wspomnianym liście – „[...] konieczność dostrzegania pojawia-

⁵ *Il Sistema Preventivo*. W: *Giovanni Bosco. Scritti pedagogici e spirituali*. Red. J. Borrego, P. Braido, F. Ferreira da Silva, F. Motto, J. Pallezo. Rzym 1987 s. 194.

⁶ J a n P a w e ł II. *Encyklika „Redemptor hominis”* Poznań 1979 nr 14.

jących się współcześnie wartości, które pociągają młodzież, takich jak: pokój, wolność, sprawiedliwość, promocja kobiety, solidarność, postęp, ochrona środowiska”⁷.

Z tych założeń wyłonił się u ks. Bosko program wychowawczy prosty i sugestywny, zarazem zaś wymagający, trafnie oddany przez samego twórcę w słynnym sformułowaniu: **u c z c i w y o b y w a t e l i d o b r y c h r z e ś c i j a n i n.**

Dla pełni tego obrazu trzeba też dodać, że dla ks. Bosko termin „rozum” tłumaczył się ponadto jako „rozumność”, na oznaczenie wymogu metodologicznego, nakreślającego niezbędną przestrzeń wyrozumiałości, dialogu i cierpliwości, jakiej potrzeba w relacji wychowawca–wychowanek.

b) *Religia*

Religia wskazuje na transcendentny wymiar wychowania w systemie prewencyjnym. Ostatecznym bowiem celem wychowania salezjańskiego jest ukształtowanie człowieka wierzącego, tworzącego swój własny program życiowy na podstawie i w odniesieniu do ideału człowieka nowego, ukazanego w Jezusie Chrystusie. Droga zaś ku Chrystusowi wiedzie tu nie poprzez abstrakcje i spekulacje, lecz poprzez rzeczywistości żywe, w których doświadcza się całej głębi i dynamizmu Jego obecności. Stąd, według wyrażenia samego ks. Bosko, „[...] filarami dzieła wychowania są sakramenty Pokuty i Eucharystii, nabożeństwo do Matki Bożej i miłość do Kościoła i jego pasterzy”⁸.

To bogate odczytanie Chrystusa i sugestywna propozycja przyłgnięcia do Niego sprawia, że w systemie prewencyjnym przed wychowankiem otwiera się perspektywę najdalszą i najpełniejszą – perspektywę świętości.

c) *Miłość*

Miłość jest rozumiana przez Jana Bosko jako „dobroć”; to przede wszystkim określenie postawy wychowawczej, tak mocno uwidocznionej w życiu i działalności świętego. „[...] Moje życie to przebywanie pośród was, tu z wami czuję się dobrze”⁹ – takie wynurzenia można odnaleźć niezliczoną ilość razy w listach i wypowiedziach Świętego Wychowawcy. Pozbierane razem rysują wyrazi-

⁷ IP s. 15.

⁸ *Giovanni Bosco. Scritti* s. 168.

⁹ Por. G. B. L e m o y n e, A. A m a d e i, E. C e r i a. *Memorie Biografiche di S. Giovanni Bosco*. T. 1-19. Torino 1898-1939 – t. 4 s. 654.

stą postawę otwartości, oddania bez reszty, bycia do dyspozycji, gotowość do trudów i poświęceń.

Przez dobroć wychowawca staje się przyjacielem, tworzy się klimat prawdziwej „pedagogicznej obecności”, obecności twórczej i wyzwalającej. Dobroć zakłada przede wszystkim relacje osobowe, wymaga – według samego ks. Bosko – wejścia wychowawcy w swoistą zażyłość z wychowankiem, stawanie się rzeczywistym bratem, przyjacielem i ojcem. Bez tego nie można wzbudzić zaufania, które jest niezbędnym warunkiem posługi wychowawczej. Ten styl oddziaływania był, jak na owe czasy, prawdziwym przewrotem w myśleniu pedagogicznym.

W cytowanym już liście na 100-lecie śmierci ks. Bosko, Jan Paweł II, tak ujmuje w głębokiej syntezie system uprzedzający: „[...] Troska ks. Bosko o ewangelizację młodzieży nie ograniczała się tylko do katechezy i liturgii, ani do tych aktów religijnych, które wymagają wyraźnego praktykowania wiary i do niej prowadzą, lecz obejmowała szerokie dziedziny życia młodzieży. Była ona obecna w procesie formacji ludzkiej, świadoma braków, a zarazem pełna nadziei na stopniowe dojrzewanie, słowo Ewangelii bowiem powinno być zasiewane w codziennej rzeczywistości, aby prowadzić młodych do wielkodusznego zaangażowania się w życie. Ponieważ młodzież przeżywa okres szczególnie ważny z punktu widzenia wychowania, w procesie wychowawczym powinno ją podtrzymywać zbawcze orędzie Ewangelii, a wiara – być czynnikiem integrującym i oświecającym osobowość”¹⁰.

W tym kontekście nie dziwi wezwanie papieża skierowane do uczestników 23 KG, a przez nich do wszystkich salezjanów: „[...] Patrzenie na Ks. Bosko, na jego życie, na jego całkowite oddanie się duszom. Czytajcie jego pisma, wsłuchujcie się w jego nauki, które dotąd nic nie straciły ze swej aktualności; prosicie go wytrwale i z wiarą, tak by jego duch obecny wśród was, ożywiał bez przerwy waszą działalność wychowawczą, katechetyczną, parafialną, sportową i rozrywkową”¹¹.

4. Nie można też pominąć ważkiego elementu w spuściźnie ks. Bosko, jakim są s t r u k t u r y. Tu na pierwszy plan wybija się Oratorium, które stoi w centrum jego doświadczenia pedagogicznego i jest oryginalnym tegoż doświadczenia wyrazem. Konstytucje zgromadzenia mówią, że jest to „jedyne w swoim rodzaju doświadczenie”. Oratorium naprawdę się sprawdziło jako i n s t y t u c j a wychowawcza, otwarta i wszechstronna, instytucja, która może spełniać tak rozmaite funkcje, jak dom rodzinny, szkoła, parafia, podwórko. Oratorium sprawdziło się jeszcze w inny, szczególny sposób. Tak mówią o tym

¹⁰ IP s. 21.

¹¹ *Discorso di S.S. Giovanni Paolo II ai Capitolari Salesiani*. W: *Educare* s. 189.

konstytucje zgromadzenia: „[...] W pełnieniu naszej misji w obecnych czasach doświadczenie z Valdocco pozostaje stałym k r y t e r i u m w wartościowaniu i odnowie każdej naszej pracy i każdego dzieła”¹².

Przesłanie wychowawcze ks. Bosko nie straciło swej aktualności! Wiele elementów wymaga oczywiście nowych przemyśleń, pogłębienia oraz umiejętnej i odważnej odnowy w świetle znaków czasu i doktryny Soboru Watykańskiego II. Jednak istota pozostaje. Specyfika tego wychowania, styl kontaktu wychowawcy z wychowankiem, ojcowskie relacje i miłość pedagogiczna ożywiona nadprzyrodzonym światłem pozostają jako trwałe wartości i muszą wejść i określić wszelkie nowe propozycje wychowania młodzieży. W tej spuściźnie bowiem są przesłanki na najwłaściwszą, najbardziej adekwatną i wyczerpującą odpowiedź wobec oczekiwań, problemów i trudności współczesnej młodzieży.

II. WIERNOŚĆ MŁODZIEŻY

To równie istotny i ważny punkt odniesienia salezjańskiego programu wychowawczego, który sprawia, że program ten nieustannie jest twórczy i wierny tradycji zarazem, tkwiący korzeniami w przeszłości, a równocześnie ciągle nowy. Warunkiem nieodzownym jest tu wrażliwość na potrzeby i problemy współczesnego świata młodzieżowego połączona z kompetencją i umiejętnością w ich rozeznawaniu i analizowaniu, zakorzeniona w miłości do młodzieży. Przykład takiej wrażliwości daje materiał 23 KG, choć z konieczności nosi on cechy pewnej ogólności. To jest usprawiedliwione: 80 reprezentowanych narodowości, odmienne kultury i poglądy, biografie, doświadczenia i losy wychowawców, inne oczekiwania, potrzeby i zagrożenia młodzieży. Mimo jednak tej ogólności w dokumencie końcowym otrzymujemy wnikliwy obraz skomplikowanego współczesnego świata młodzieżowego w jego ludzkich i religijnych wymiarach, obraz sugestywny, kolorowy, pełny spraw bolesnych, trudnych i palących; świat pełen nadziei zarazem. Ten świat jest dla nas wyzwaniem.

1. Wyzwaniem jest bolesny f a k t d y s t a n s u, odległości, oddalenia między współczesnymi wychowawcami a młodzieżą. Jest to przede wszystkim kategoria psychiczna i kulturowa, lecz także i fizyczna. To, co określamy światem młodzieżowym, jest jakby bardziej „poza” niż „pośrodku”. Jest to autonomia niebezpieczna dla rozwoju młodzieży. Młodzi tworzą swoją kulturę (subkulturę) ze swoimi specyficznymi wartościami (antywartościami?), swój język i wiarę, swoje własne wizje świata, niekiedy nacechowane indyferentyzmem, materializmem i hedonizmem. Jak pokonać tę odległość?

¹² *Konstytucje i Regulaminy Towarzystwa Św. Franciszka Salezego*. Rzym 1986 art. 40 s. 73.

Ks. Bosko uczy, że to sprawa serca, dobroci i miłości. Bo tak naprawdę to młodzież ta szuka nowych kształtów życia, choć na pokrętnych nieraz drogach. Gdy nad tym głębiej się pochylić, to odnajdzie się tam ukryte pod maską prawdziwe potrzeby i oczekiwania. Są to potrzeby egzystencjalne, miłości, przyjaźni, samookreślenia się, a także potrzeby religijne zarazem: sensu życia, zaufania, bezpieczeństwa, solidarności. To wszystko jednak jakby skryte, schowane za fasadą slangu, własnej muzyki i piosenki, ubioru i zachowania się. Dla wychowawcy salezjanina ważne jest pytanie o możliwość dotarcia do tego świata, aby te oczekiwania zamienić w wielki dynamizm rozwoju człowieka.

Ks. Bosko podsuwa tu prostą i genialną zarazem metodę: „[...] Niech się dowiedzą, że są kochani!”¹³. Szanse na pokonanie odległości ma tylko wychowawca otwarty, wrażliwy, pełen sympatii, przystępny, cierpliwy i wyrozumiały. „Szerokość” serca jest nadal miarą także dla współczesnego wychowawcy („Wychowanie jest sprawą serca” – tak mówił ks. Bosko¹⁴). Przez serce tylko może zabrzmieć słowo i zachwycić świadectwo, zajaśnić blaskiem Ewangelia i objawić się Chrystus jako pełnia życia.

2. Wyzwaniem są rozmaite i szerokie s f e r y u b ó s t w a współczesnej młodzieży. Jest rzeczą niebywale gorzką, jak wielkie jest jeszcze na świecie ubóstwo ekonomiczne i materialne. Ile niesprawiedliwości, nierówności, ile zatem sytuacji wciągających na margines, zachęcających do gwałtu. Jak wiele jeszcze jest tej przestrzeni, w której pierwszym gestem wychowawczym jest podzielenie chleba!

Ta sama młodzież nosi jednak w sobie zarodki dobra, kocha życie, jest solidarna, ma poczucie wspólnoty, umie się organizować. Nade wszystko jednak nosi w sobie pragnienie sprawiedliwości, to szczególne wyczulenie na krzywdę, które może być niszczące, ale też przerodzić się w wielki zryw umiłowania Chrystusa. Jaka przestrzeń wychowawcza zatem! Od kromki chleba do Misterium Chrystusa!

Jest też sfera innego ubóstwa – ubóstwa duchowego, utylitaryzmu, konsumizmu, indyferentyzmu. Tu sensem życia jest pogoń za użyciem, człowieka mierzy się miarą „mieć”. W końcu jednak przychodzi frustracja, zgorzknienie, poczucie osamotnienia i depresja. Ratunkiem wtedy wydaje się ucieczka w hałas lub ciemny obszar uzależnienia czy nawet rezygnacja z życia.

Jak rozbijać te mury izolacjonizmu, redukcjonizmu i indywidualizmu? Patrząc na ks. Bosko zdajemy sobie sprawę, że jest to pole dla wychowawców–apostołów, gorących i bez reszty oddanych. Przychodzą tu na myśl słowa,

¹³ *Giovanni Bosco. Scritti* s. 294.

¹⁴ *L e m o y n e, A m a d e i, C e r i a. Memorie Biografiche di S. Giovanni Bosco* t. 16 s. 447.

ujawniające jego dynamizm i radykalizm opcji życiowej: „[...] Dla was żyję, dla was pracuję, dla was się uczę, dla was gotów jestem oddać życie”¹⁵.

3. Wyzwaniem szczególnym jest bolesne **r o z d a r c i e** **m i ę d z y** **ż y c i e m** **a w i a r ą**, między współczesną kulturą zakotwiczoną w technice i konkretności a wezwaniem rzeczywistości transcendentnej. W tym kontekście zamiera wrażliwość na głębię (drugi wymiar) rzeczywistości, na wymowę symbolu. Żyje się doraźnie, plany życiowe są konkretne i płynne.

Dla młodzieży oznacza to niebezpieczeństwo ulegania manipulacji idącej od strony techniki bez pogłębionych tendencji, a co gorsza – manipulacji ze strony przemysłu żerującego na instynktach, płytkiej reklamy i mody. Co zrobić, aby młody człowiek żyjący w takim niebezpieczeństwie otworzył się na głębię rzeczywistości, odkrył Boże wezwanie skierowane do niego i uczynił je fundamentem swojej nadziei?

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera salezjański program inicjacji religijnej młodzieży, gdzie jest miejsce na indoktrynację, a jeszcze bardziej – na doświadczenie, przeżycie, fascynację i apostołstwo. Program ten, wyrastający z doświadczenia ks. Bosko a sformułowany w dokumentach 23 KG, przyjmuje postać globalnej propozycji kształtu życia dla współczesnej młodzieży. Mówimy o tym niżej.

4. Gdyby odnieść się w tym miejscu do polskiego kontekstu świata młodzieżowego, to według własnego rozeznania (np. raportu o młodzieży na podstawie sondażu wśród młodzieży salezjańskiej) i innych badań (np. badań Piwowarskiego i Mariańskiego), można zauważyć wiele zastanawiających spraw.

Czy bowiem nie zdumiewa to, że duża część młodzieży określa siebie jako zagubioną, wewnątrznie nieokreśloną, często pustą, samotną i bez celu, bez poczucia sensu życia? Dziś, przy tym zawirowaniu polityczno-społecznym, jakie przeżywa nasz kraj, tendencje te jeszcze wzrastają. Czy nie zadziwia to, że choć większość młodzieży uczestniczy w katechezie, to jednak brakuje głębszego zainteresowania, zaangażowania u sporej jej części, a w to miejsce pojawiają się oznaki kontestacji Kościoła i rośnie przedział między życiem a wiarą? Czy nie jest wymowny fakt pewnej doraźności w stawianiu sobie celów życiowych, okrojenie zainteresowań, brak inicjatywy, otwarcia i społecznej wrażliwości i solidarności? Czy do wychowawców nie przemówi to, że ta sama młodzież w znacznym stopniu wyraża równocześnie życzenie: „byście byli z nami, byście mieli dla nas czas”? Występują też jednak oznaki nadziei: duży jeszcze kredyt zaufania młodzieży do wychowawców, katechetów, otwartość i dynamizm, podatność na serdeczną wymianę myśli, zdolność do współpracy i apostołskie

¹⁵ *Cronache dell'Oratorio di S. Francesco di Sales*. Rzym. Centralne Archiwum Salezjańskie. Z. 5. s. 10.

zaangażowanie. To wszystko sprawia, że polski salezjanin jest oczekiwany pośród rozległego świata potrzeb i nadziei młodzieży.

Wierność młodzieży rozstrzyga się zatem nie tyle w programach i wyrafinowanej metodologii wychowawczej, ile w sercach wychowawców. Zwróćmy uwagę, że konstytucyjna niejako definicja salezjanina-wychowawcy powiada: „[...] jesteśmy na wzór Ks. Bosko znakami i nosicielami miłości Bożej do młodzieży”¹⁶.

III. GLOBALNA PROPOZYCJA

Należy docenić wszelkie nasze programy, które zostały wypracowane na forum współpracy międzynarodowej czy skonstruowane w kontekście lokalnych zapotrzebowań, programy bardzo bogate, rozpracowane rzeczowo, dobrze osadzone we współczesnej doktrynie – tak kościelnej, jak i świeckiej, metodologicznie uzasadnione. Trzeba jednak zdawać sobie sprawę, że wobec tak głębokich oczekiwań i potrzeb młodzieży, wobec nadziei, jaką ona nosi w sobie i wobec czasu, który nadchodzi, odpowiedź musi być bardziej zasadnicza i radykalna w swej wymowie.

Zastanawiając się nad tym, odkrywamy na nowo, w nowej głębi spuściznę po ks. Bosko. Tam jest ta odpowiedź, której poszukujemy i jaką chcemy zaproponować naszej młodzieży. Jest to swoisty rodzaj duchowości jako globalnej wizji życia, którą dokumenty 23. KG określają mianem „salezjańskiej duchowości młodzieżowej”¹⁷.

To o niej tak precyzyjnie i tak głęboko mówi Ojciec św. we wspomnianym już liście *Ojciec i Nauczyciel młodzieży*: „[...] W Kościele i świecie całościowa wizja wychowawcza, jaką wcielał Jan Bosko, oznacza realistyczną pedagogię świętości. Trzeba jak najszybciej przywrócić prawdziwe pojęcie świętości jako elementu życia każdego wierzącego. Oryginalność i śmiałość postulatów świętości młodzieńczej jest istotną wartością sztuki wychowawczej tego świętego, który słusznie może być nazwany «Mistrzem duchowości młodzieżowej». Jego niezwykły sekret polegał na tym, że nie zawiódł nigdy najgłębszych pragnień młodzieży (chęci życia, pragnienia miłości, otwarcia duszy, radości, wolności, nastawienia ku przyszłości), a równocześnie prowadził ją stopniowo i w sposób konkretny do przekonania, że tylko poprzez życie w łasce, to jest w przyjaźni z Chrystusem realizują się autentyczne ideały”¹⁸.

¹⁶ *Konstytucje* art. 2 s. 23.

¹⁷ *23 Kapituła* s. 60-71.

¹⁸ *IP* s. 24.

Odpowiedź i zaproszenie, duchowość i styl życia równocześnie. C z ł o w i e k d u c h o w y w tym ujęciu znaczy otwarty na obecność Bożą, żyjący ze świadomością zanurzenia się w wielkiej Miłości, która każdego zna i wywołuje po imieniu. Oto konstytutywny element życia duchowego. W doświadczeniu ks. Bosko nazywa się to „żyć w obecności Bożej – Bóg cię widzi”; w obecności Boga, który jest blisko w Jezusie Chrystusie, swoim Synu. Jest to obecność radykalna (Bóg nigdy nie cofa swej miłości), osobowa, jedyna i niepowtarzalna. Świadczy o tym Misterium Wcielenia, w którym ks. Bosko odkrył fakt niezwykły: Bóg niewypowiedziany i potężny otrzymał jakby „twarz”, stał się Słowem i Ciałem, stał się przystępny i bliski w Osobie, czynach i słowach Jezusa. Możemy więc do Niego przemawiać i możemy rozumieć, czego od nas oczekuje.

W tym świetle to, co nazywamy naszą codziennością, staje się wołającym znakiem bliskości Boga. Nasza codzienność jest miejscem, gdzie Bóg się ujawnia, przychodzi do każdego w głębi jego intymności, spotyka się, wzywa i napomina, kocha i chce być kochany. Tak przeżywane i kontemplowane życie jest równocześnie nadawaniem mu wartości, jest zbawianiem życia. „Zbawić duszę” znaczyło dla ks. Jana Bosko uwierzyć bliskiemu Bogu i życiem wyrazić tę wiarę. Znaczyło umieć słuchać tego Boga i nie przyjmować, nie akceptować byle czego i byle skąd. Znaczyło mieć odwagę doskonalić się w tej odmiennej logice, tak dalekiej od logiki i mądrości ludzkiej.

Zapyta ktoś: na czym polega jednak, w czym jest specyfika tej duchowości? Przecież to, na co wyżej wskazano, jest do odnalezienia we wszystkich rodzajach duchowości. Otóż tym, co specyficzne i oryginalne dla duchowości ks. Bosko, są wnioski, jakie wyciąga on z przeżycia tajemnicy obecności Boga w naszej codzienności. Dla niego tak przeżywać życie znaczyło ukochać życie, zanurzyć się w nie, niejako świętować je z radością, z tą pewnością, jaką daje Miłość i Zmartwychwstanie.

Tu tkwi charakterystyka i specyfika świętości przez niego przeżytej i proponowanej, świętości, którą buduje się na głębokiej jedności między życiem codziennym a życiem w Duchu, a nie na ucieczce od życia. To jest właśnie duchowość i świętość młodzieżowa. Dla młodzieży bowiem miłość do życia, radość życia są faktami naturalnymi, spontanicznymi. Duchowość ta nie niszczy tej miłości i tej radości, zaprasza jedynie do pogłębienia tego, co naturalne, zaprasza do „posiadania” życia.

Jakie są źródła tej duchowości? Skąd może ona wyrastać i czym się karmić? Duchowe doświadczenie ks. Bosko wskazuje tu na fakty wspólne dla całego doświadczenia chrześcijańskiego, lecz propozycja ich przeżywania jest inna, swoista. Szczególne jest w niej odniesienie do Chrystusa jako Przyjaciela i Brata, Nauczyciela życia i Zbawcy zarazem, udzielającego się w sakramentach

Pokuty i Eucharystii. Dla młodych w drodze ku dojrzałości ta konfrontacja z Chrystusem, doskonałym człowiekiem, przyjacielem i Zbawcą jest momentem krytycznym i rozstrzygającym: daje rozumieć, że nie można żyć bez Niego, bez zbawienia дарowanego w Nim i przez Niego. To, że to jest możliwe, że można żyć „pełnią życia”, wyzwala wielką radość. Jest w tej duchowości szczególne odniesienie do Kościoła i do papieża, jako widzialnego znaku Ludu Bożego, tej przestrzeni misteryjnej, gdzie doświadcza się zbawczej obecności Boga. Jest też szczególne odniesienie do Matki Bożej, przewodniczki i mistrzyni w radosnym przyjęciu Boga obecnego w codzienności. Jest szczególne potraktowanie modlitwy, która ma wyrażać życie, wynikać z życia i przedłużać się w życiu oraz traktowanie codziennych obowiązków jako zadań spełnianych z miłością i radością. To ostatnie zwłaszcza stwierdzenie nabiera szczególnego znaczenia, jako że nadaje proponowanej duchowości wymiar społeczno-etyczny. Takie bowiem doświadczenie życia i takie jego niejako smakowanie i radość z obecności Boga, prowadzi naturalnie do posłuszeństwa Bogu, do dyspozycyjności i przyjęcia osobowej odpowiedzialności za jego kształt, stosownie do Bożych przykazań. W ten sposób doświadczenie wiary przedłuża się w doświadczenie etyczne, moralne, dzieje się nowa ewangelizacja, tworzy się nowa kultura i nowy ład społeczny.

*

„[...] Kościół bardzo miłuje młodzież – pisze Ojciec św. – zawsze, a zwłaszcza w obecnym okresie, poprzedzającym bliski już rok 2000; czuje się wezwany przez swego Pana do tego, aby patrzeć na nią ze szczególną miłością i nadzieją, uznając wychowanie jej za jedno ze swych głównych zadań duszpasterskich”¹⁹.

W tę przestrzeń miłości i nadziei na nowo wpisują się salezjanie. Zapis dokumentu końcowego 23. KG mówi: „[...] W tej przestrzeni o szerokim rozmachu, w tym posłannictwie o nieograniczonych możliwościach stajemy my, salezjanie, idąc w ślady ks. Bosko, przekonani, że to wiara zwycięża świat (1 J 5, 4) i że chwałą Boga jest żywy człowiek (św. Ireneusz). Życiu młodzieży chcemy poświęcić nasze siły, idąc za słowami Pana: «Ja przyszedłem po to, aby życie miały i miały je w obfitości» (J 10, 10)”²⁰.

---

¹⁹ IP s. 3.

²⁰ 23 *Kapituła* s. 7.

THE FORMATIVE MINISTRY OF SALESIANS
TOWARDS CONTEMPORARY ADOLESCENTS
(IN THE LIGHT OF KG23 RESOLUTIONS)

S u m m a r y

Salesians have joined the post-Conciliar attempts to find some effective ways of the formation of adolescents. They are obliged to this participation in the charisma of their Founder, St John Bosco, whom John Paul II honoured by an unprecedented title "Father and Teacher of the Young People". The paper constitutes a synthetic presentation of the fruits of a pedagogic reflection of the whole Congregation, whose climax was 23 General Chapter and its document entitled "Adolescents' Formation to Faith – Contemporary Tasks and a Challenge for the Salesian Fellowship". The document contains the complete formative programme bearing by the following characteristics:

1. Faithfulness to adolescents obliges to come closer to young people and get to know their real needs and threats;
2. Faithfulness to heritage denotes a creative interpretation of the thoughts of Fr Bosco who based the whole of formation on the well-known trinomial: love, religion and reason.
3. Competence which results from taking into account the Church's doctrine and pedagogic sciences.
4. Integrity expressed in the global proposal of the so-called Salesian youth spirituality, a very specific way of the personal development of the young man.

Translated by Jan Kłós